

A minőség a mérce

Interjú Hushegyi Gáborral, a budapesti Szlovák Intézet igazgatójával

Május óta új igazgatója van a budapesti Szlovák Intézetnek. Története során először szlovákiai magyar, Hushegyi Gábor (1959) művészettörténész, esztéta, muzeológus, egyetemi oktató áll a széles körben ismert Rákóczi úti intézmény élén. Az Intézet hagyományosnak mondható tevékenysége mellett az elmúlt néhány hónapban jelentős magyarországi kulturális intézményekkel közös rendezvényekre is sor került. Az intézmény új vezetője a hazai szlovákság képviselőivel való számos találkozása során egyértelművé tette, ezen a téren is keresi az új lehetőségeket. Hushegyi Gábert a terveiről kérdeztük.

– Érkezése óta a Budapesti Történeti Múzeummal közösen rendeztek képzőművészeti kiállítást Pozsony a XIX. és XX. századi képzőművészetben címmel, október elején pedig a Magyar Nemzeti Galériában mutatták be a Kassai modernekről megjelent jelentős művészettörténeti kiadványt. Mennyiben határozta meg az ilyen jellegű kezdeményezéseket az Ön szakmai múltja, és mi következik mindebből a jövőre nézve?

– Való igaz, hogy a képzőművészet világából érkeztem. Az elmúlt évtizedekben a kortárs művészettel és a XX. század művészetével foglalkoztam, és ez természetesen mindenképpen meghatározza a szemléletemet. Ugyanakkor vannak itt véletlen egybeesések is, hiszen az idei esztendő éppen Kassa éve a *Kassa – Európa Kulturális Fővárosa* cím jóvoltából. A szakmai múltam és művészeti preferenciáim valóban itt találkoztak azzal a nemzetközi projekttel, amelyet Kassa jelenleg megtestesít. A Kassai modernek könyvbemutató egy folyamatba illeszkedik: látogatóink már nyáron megtekinthették a Rozsnyói Bányászati Múzeum két kiállítását, majd szeptember 26-án a Szlovák Intézet második emeletén megnyílt Krón Jenő tárlata is. Nemcsak az októberi könyvbemutatót tudom azonban e rendezvények mellé helyezni, hanem a Művészetek Palotájában az október 12-én tartott szakmai napokat is, amelynek előadója Vladimír Beskid, az Európa Kulturális Fővárosa projekt művészeti igazgatója volt. Szó esett mindarról, amit már most mérlegként lehet elkönyvelni, és figyelmeztetésként lehet elmondani a következő kulturális fővárosoknak.

Nagyon fontos számomra – és ez nemcsak a képzőművészetre vonatkozik, hanem minden művészeti ágra, a tudományra, az idegenforgalomra és a gazdasági kérdésekre is –, hogy olyan szlovákiai teljesítményeket, olyan szlovákiai kiállításokat, koncerteket, tudományos műveket hozzunk bemutatni Magyarországra, amelyek az Intézet falain kívül is megállják a helyüket. Ennek jegyében úgy építettem fel az Intézet programját, hogy Szlovákiát korszerű kultúrájú, modern, előrettekintő európai országgént mutathassuk be. Az együttműködések is ezt a célt szolgálják. A Magyar Nemzeti Galériával és a Budapesti Történeti Múzeummal is kitűnő az együttműködésünk. Igen, volt ott ez a szép kiállítás, amely október 6-án ért véget, de ugyanakkor a Budapesti Történeti Múzeumhoz tartozó Bu-

dapest Galériában egy hónapon át Lukoviczky Endre (békéscsabai szlovák származású festőművész – a szerző megj.) tárlatát is megtekinthették. Azt szeretném elérni, hogy a magyarországi szakmai és laikus közönség széles köre találkozzon a szlovák kultúrával, tehát olyan helyekre akarom elvinni, amelyek a magyar kö-

zönség által nagyon látogatottak.

– Megemlítené a jövő évi programtervek közül néhányat?

– Elsődleges és legfontosabb célom, hogy megőrizsem azt a működést, amely eddig is jellemezte a Szlovák Intézetet. Létezik egy állandó helyszín, a Rákóczi út 15. szám alatt, ahol egész évben tevékenységi körünk teljes kínálatával várjuk az érdeklődőket. Ugyanakkor Budapesten és vidéken, rendkívül fontos partnerekkel működünk együtt zenei produkciók, kiállítások, tudományos tanácskozások, idegenforgalmi rendezvények megvalósításán, valamint a szlovák gazdasági érdekeltségek támogatásának ügyében. Igen fontos eleme ennek az intézményi együttműködésnek a Visegrádi négyek (V4) országai különböző projektjeinek magyarországi megvalósítása és segítése. Nagyon élénk a kapcsolatunk a lengyelekkel és a csehekkel. Ez különösen hangsúlyos megjelenési formája a három kulturális intézetnek Budapesten és Magyarországon. A nemzetközi együttműködésnek létezik egy további formája is, amelyet az EUNIC, az itt működő kulturális intézetek ernyőszervezete képvisel. Számomra, aki kisebbségi közegekből érkezett Magyarországra, nagyon fontos az itteni szlovákok kulturális, tudományos, társadalmi élete.

Nagyon szeretném megőrizni azokat a kereteket, amelyeket a Szlovák Intézet révén az elmúlt években kidolgoztak, s amelyekkel hagyományokat teremtettek. Nyitott vagyok újabb formákra is. A következő években a fiatal nemzedék megszólítása érdekében teret kívánok adni kortárs kulturális szemléletet tükröző, rendhagyó kezdeményezéseknek is. Ami a tényleket illeti, 2014-ben is lesznek olyan jelentős évfordulók, amelyek a világszerte működő szlovák intézetek számára elsődlegesek. Jövőre lesz száz éve az első világháború kitörésének, de Szlovákia történelmében

vannak további nagyon fontos dátumok: a Szlovák Nemzeti Felkelés 70. és a bársonyos forradalom 25. évfordulója. Említhetem az Európai Unióhoz és a NATO-hoz történő csatlakozás tizedik évfordulóját is. E témákban feltehetően a központból származó prezentációk bemutatására is sor kerülhet. Nagy figyelmet szentelünk annak is, mivel készül 2014-re Magyarország. Jól tudjuk, hogy a magyar kormány már a múlt év végén meghirdette a magyarországi holokauszt 70. évfordulója emlékévé. Ehhez kívánunk hozzájárulni az Intézet területén, illetve magyarországi és budapesti intézményekkel együttműködve az *Ismeretlen holokauszt* témakörével. Arra a területre kívánunk összpontosítani, amely a második világháború alatt a bécsi döntés után Magyarországhoz tartozott. Ez egy nagyon strukturált program, amelyben lesznek tudományos konferenciák, előadások, könyvbemutatók, filmvetítések, muzeológiai kiállítások. Reméljük, hogy sikerül hozzájárulni a magyarországi holokauszt mozaikjának kirakásához a 70. évforduló jegyében. Szeretném szorosabban fogni a tudományos akadémiák együttműködését, irodalom- és történettudományi, filozófia- s művészettörténeti intézetek együttműködését. Vannak olyan V4-es és szlovák–magyar kétoldalú kutatások, amelyeknek az intézmény sikerrel adhat teret. Remélhetőleg egy intenzív párbeszéd is elindul a két ország tudósai között.

A jövő évi terveink része a jelenleg is fantasztikusan működő kortárs zeneművészeti network folytatása. Hónapról hónapra győződök meg ennek igényességéről és sikerességéről. Ahogy látogatom a FUGA és a BMC kortárs hangversenyeit, vagy a pannonhalmi Arcus Temporum fesztivált, azt tapasztalom, hogy a Rozmán Lajos művészeti vezető irányításával működő komolyzenei hálózat kiemelkedően értékes munkát végez minden közép-európai nemzet irányában. Nemcsak meghívják más országok előadóművészeit, vagy akár teljes zenei formációit, hanem – magyarországi ősbemutatókat szervezve – bemutatják a kortárs zeneműveiket is, ami talán a legértékesebb mozzanat. Úgy látom, hogy Rozmán Lajossal és a *Qaartsiluni Ensemble* muzsikusaival együttműködésben további lehetőségeink nyílnak körünk szlovák zeneművészete bemutatására.

A képzőművészet területén is „fazonigazításra” lesz szükség. Bár az elmúlt hónapok meggyőztek róla, hogy az egyes rendezvényekkel jól meg lehet szólítani a különböző célcsoportokat, mégis úgy érzem, szorosabban kell fűzni a kapcsolatokat a magyarországi közönséggel. A szlovák kiállítások az Intézet területén vagy azon kívül magyarországi szakemberekkel, illetve művészekkel együttműködve kerülnek bemutatásra. Ezen a területen mindenképpen folytatjuk azt a régi-új koncepciót, hogy a fiatal szlovákiai kortárs képzőművészekre fektetjük a hangsúlyt és ehhez társítjuk a 60-as, 70-es évek nagy generációját, amelynek képviselői – köztük Jozef Jankovič, Rudolf Fila és mások – szerencsére még közöttünk vannak. Különösen fontos terület számomra a filmművészet, a fényképészet és az építészet. Érthetően nem nálunk az Intézetben, hanem elsősorban külső helyszíneken, erre szakosodott galériákban kívánjuk bemutatni a szlovákiai építészetet.

Nagyon szeretném kiépíteni az együttműködést a Mai Manó Házzal, hogy magyarországi fotótárlataink is a maguk megfelelő helyszínére kerüljenek.

Fontos törekvés, hogy a filmművészet is legyen jelen a Szlovák Intézetben. Örömmel adunk továbbra is teret az Országos Szlovák Önkormányzat Vertigo Színháza által szervezett filmszemináriumnak, de éppígy fontos, hogy házon kívül is, akár vidéken (pl. Szegeden), akár a fővárosban, az Örökmozgó moziban, legyen szlovák filmfesztivál. Hála istennek a szlovák filmtermés a korábbiakhoz képest az utóbbi években megsokszorozta önmagát, így van miből válogatni, van mit felkínálni. Teljes mértékben nyitott vagyok az olyan együttműködésre, amelyet például a Szláv TeXtus bloggal indítottunk el, és tudom, hogy van még itt egy kelet-közép-európai blog is, hogy megpróbáljuk az új technológiákat, az új médiákat is a javunkra fordítani.

– Ezek szerint a virtuális térben is működni kívánnak?

– Mindenképpen dolgozni kell a virtuális térrel is. Az egyik célom megváltoztatni a honlapunkat, hogy heti újdonságokat közölhessünk az e-mail címmel rendelkező látogatóinkkal. Az Intézet arculatának felfrisítése annak figyelembevételével, hogy mennyire megváltozott a világ körülöttünk, elengedhetetlen. Nem árt tehát, ha ott leszünk a világhálón is.

– Ez bizonyára így van, és a felvázolt tervek is nagyon érdekesek, de mennyiben korlátozza a megvalósításukat az a tény, hogy Szlovákia és Magyarország már évek óta a költészetési megszorítások idejét éli?

– Azt hiszem, ez örökké így lesz, és általában lefagnak valamennyit, éppen a kultúra, az oktatás és az egészségügy területén. Hála istennek, vannak azonban szponzorok, akikkel tudunk együttműködni. Képesek vagyunk olyan együttműködési formákat találni, ahol – akkor ha egy kasszába kerül a sok kis forrás – megvalósítható egy-egy rendezvény. Erre egyébként kitűnő példa a V4-ek és az intézmények közötti együttműködés. A jelenlegi és a várható pénzügyi kereteket is figyelembe véve éppen ezért továbbra is prioritásként kezeljük a több forrásból támogatott rendezvényeket. Ezeket magyarországi és szlovákiai intézmények, illetve a Szlovák Intézet, vagy akár több Budapesten működő intézmény társfinanszírozásában tudjuk megvalósítani. Nagyon örülök annak, hogy minden hónapban kapunk két-három megkeresést magyarországi intézményektől, amelyek éppen rajtunk keresztül keresnek szlovák vagy akár cseh partnereket is. A rendezvények vagy tudományos kutatások sokkal könnyebben kivitelezhetőek az együttműködés jóvoltából.

– Az elmúlt néhány hónapban járt már Békéscsabán, ellátogatott több szlovákok lakta régióba, sőt az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlésének tagjaival is megismerkedett. E találkozások alkalmával milyen kérésekkel és igényekkel találkozott az eddigi gyakorlathoz képest. Bizonyára voltak új felvetések is.

– Ezek a megkeresések elsősorban a szlovák nyelvre irányulnak, és a Magyarországon élő szlovákok és Szlo-

vákia közötti kapcsolat elmélyítésére: a nyelvoktatásra, a könyvadományokra, vagy olyan kiállítások kivitelezésére összpontosulnak, amelyek közelebb hozzák az anyaországot. Most nem elsősorban képzőművészeti tárlatokra gondolok, hanem például Szlovákia szépségeit vagy műemlékeit bemutató kiállításra. Szemléletváltásra van szükség ezen a téren is, megkapóvá kell tenni Szlovákiát a magyarországi szlovákok számára, fel kell kelteni az érdeklődésüket, hogy akarjanak odamenni, s akarják tanulni az anyanyelvüket. Nagyon fontosnak tartom ezeket a megkereséseket s háttérbeszélgetéseket a magyarországi szlovákok képviselőivel és a kultúra, az oktatásügy, a művészet területén tevékenykedő személyiségeivel, hogy ők is érezzék: ennek a kultúrának akkor van igazán jövője Magyarországon, ha kortárs kultúrává válik. Amennyiben a hagyományok és a fantasztikusan értékes egyedi szlovák nyelvjárás megőrzése mellett elsajátítják az élő nyelvet, akkor még profitálni is tudnak belőle, akár meg is élhetnek Magyarországon abból, hogy tudnak szlovákul. Látom az ilyen törekvéseket és nagyon támogatom őket. Úgy a kultúradiplomáciai főosztály képviselőivel, mint a Határon Túli Szlovákok Hivatalának vezetőjével beszélünk már arról, hogy milyen további új formákat találhatunk annak érdekében, hogy ezeknek a megkereséseknek eleget tudjuk tenni.

Látjuk azt a nagy nemzedékváltást is, amely a magyarországi szlovákok körében bekövetkezik. A mostani negyvenesek-ötvenesek után akár új is keletkezhet, ha nem reagálunk időben. Ezt meg kell előzni, nehogy tíz év múlva azon lepődjünk meg, hogy még kevesebben beszélnek a nyelvet. Különösen fontos, hogy megmaradjon a kulturális kötődés azoknál is, akik nem beszélnek már szlovákul, ugyanakkor a fiatalok körében elő kell segíteni a szlovák nyelv elsajátítását, megismerését és használatát. Modellezni próbálunk bizonyos helyzeteket és felmérni, hogy Szlovákia milyen eszközökkel tudja mindezt támogatni.

– Ejtsünk néhány szót a szlovákiai magyar közösségről is, hiszen az Ön esetében kézenfekvő ez a felvetés! Vannak olyan területei a szlovákiai magyar kultúrának, amelyek jelen vannak a Szlovák Intézetben. Mindazt, amit Ön is mondott, hogy azt kell bemutatni, ami önmagában is megállja a helyét, talán a leginkább a Kalligram Könyvkiadó képviseli, amely évek óta rendszeresen elhozza hozzánk a szlovákiai magyar irodalom legjavát. És nemcsak azt. Milyen elképzelései vannak ezen a területen?

– A Kalligram már több mint húsz éves, és azt hiszem, hogy a magyar irodalom, vagy szakirodalom – úgy ahogy az elmúlt években is – hol kisebb, hol erősebb hangsúllyal, de továbbra is jelen lesz az Intézet tevékenységében. Valóban, a szlovákiai magyar kultúra esetében is azt vallom, hogy azt érdemes bemutatni, ami összmagyar kontextusban megállja a helyét. Nem

véletlen, hogy *Grendel* Lajos már a szlovák irodalomtörténet része, mert a nemzetiségi irodalmak is részét képezik a szlovákiai kultúrának. És ha itt olyan intézmény működik, amelynek a szlovákiai kultúra bemutatása a feladata, akkor magától értetődő, hogy ebbe beletartoznak a kisebbségi kultúrák is. Természetesen a kisebbségi kultúráknak mindig az a része, amely országos színvonalat képvisel.

Kis kitérőként említem meg, hogy az irodalom területén nagyon fontosnak tartom például a magyar művek szlovák fordításainak bemutatását, illetve az arról való tájékoztatást is, hogy léteznek. Készülünk egy fordítástudományi szemináriumra, amely a Márai-korpuszt szeretné bemutatni, amit éppen a Kassa – Európa Kulturális Fővárosa projekt keretében fordítottak le szlovák nyelvre. Nagyon szépen halad előre a Mikszáth-életműsorozat fordítása is. Magyarországon is tudni kell, hogy Szlovákia milyen magyar irodalmi műveket jelentet meg szlovák nyelven. Természetesen ezzel párhuzamosan egy másik aktivitást is ki kell fejteni, és ebben lesz segítségünkre a Szláv TeXtus és a szláv kultúrák barátai. A szlovákiai irodalmat is el kell helyezni Magyarországon, szükséges tehát, hogy készüljenek fordítások.

Nemcsak az irodalomban, hanem a többi művészeti ágban és tudományokban is megjelennek majd szlovákiai magyarok. Pár héttel ezelőtt, a két háború közötti és a második világháború alatti antiszemitizmust tárgyaló konferencián itt volt három szlovákiai magyar kutató. Lesz világirodalmi konferencia, ahol megint lesznek szlovákiai magyar résztvevők. Előkészítés alatt van egy filozófiatörténeti tanácskozás, amelyen *Mészáros* András egyetemi tanár személyében ugyancsak részt vesz egy szlovákiai magyar. Mindig az adott témának megfelelő szaktekintélyek vagy kitűnő művészeti teljesítmények fogják képviselni tehát a nemzetiségi kultúrát. Van olyan tervünk is, hogy bemutassuk a szlovákiai nemzetiségi múzeumokat, valamint azokat a Szlovákiában és Csehországban is sikerrel szereplő magyar nemzetiségű színészeket, akik Budapesthez és a magyarországi kulturális közeghez is kötődnek. Szlovákiában például mindenki nagyon jól tudja, hogy *Kassai* Csongor, vagy *Mokos* Attila magyar nemzetiségű, de folytathatnám tovább is a sort. Szeretnénk ráirányítani a figyelmet az ilyen személyiségekre, akár filmek bemutatásával is (gondolok itt például *Kerekes* Péter vagy *Prikler* Mátyás munkáira). Úgy lesz tehát jelen a szlovákiai magyar kultúra, hogy mindenképpen hangsúlyozza azt a természetes multikulturalitást, amelyben egy országos színvonalat elérő magyar művész, magyar tudós jelen van Szlovákiában.

– Köszönöm szépen, és sok sikert kívánok!

Racsó Erzsébet
A szerző felvétele